Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø

Røst oppvekstsenter

2026-2029

Dato:
27. 08.2026

Gjelder for:
Røst skole

Revideres:
2029

Planen bygger på gjeldende lovverk, nasjonale føringer og forskningsbasert kunnskap om skolemiljø, relasjoner, inkludering og forebygging av krenkelser og mobbing.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning 4
1.1 Verdigrunnlag 5
1.2 Formål 6
1.3 Lovgrunnlag 6
2 Forebyggende arbeid 8
Alle ansatte skal være særlig oppmerksomme på elever som: 8
2.1 Voksenrollen – forventninger til utøvelsen av rollen vår 10
2.2 Organisering av hverdagen 11
2.2.1 Oppstart skoledagen 12
2.2.2 Avslutning skoledagen 13
2.2.3 Rutiner god undervisningstime 13
2.3 Inkludering 14
2.4 Samarbeid hjemmet 16
3 Trygt og godt skolemiljø 17
3.1 Aktivitetsplikten 19
3.2 Rutiner for å trygge elever og foresatte etter hendelser 20
3.3 Aktivitetsplan for Røst skole 21
4 Skjerpet aktivitetsplikt 23
5 Kartleggingsverktøy 24
5.1 Elevundersøkelsen 24
5.2 Sosiogram 24
5.3 Kartlegginger av det sosiale miljøet i klassen 24
5.4 Innblikk 24
5.5 Observasjon 24
5.6 Relasjonskartlegginger 24
5.7 Samtaler 24
6 Forskingsbasert kunnskap om krenkelser, utestenging og mobbing 26
6.1 Utestenging – årsaker og følger 26
6.2 Proaktiv og reaktiv aggresjon 26

6.3 Digital mobbing 26
6.4 Intensjonskriteriet 27
6.5 Repetisjon 27
6.6 Hva ser vi etter? 27
6.7 Beskyttelsesfaktorer 27
7 Referanser 29

Merknad: Flere av illustrasjonene i denne planen er generert ved bruk av kunstig intelligens (KI). Illustrasjonene er brukt som et visuelt verktøy for å konkretisere planens innhold og bidra til å bygge bro mellom det teoretiske rammeverk og den praktiske gjennomføringen.

1. Innledning

Dette er Røst kommunes plan for et trygt og godt skolemiljø, forankret i gjeldende lover og forskrifter.

Et trygt og godt skolemiljø bygger på gode relasjoner på ulike nivå, struktur og normer, tydelig kommunikasjon, inkluderende fellesskap og fravær av mobbing og krenkelser (Roland, 2021, 2025; Bear, 2020; Utdanningsdirektoratet, 2024). Å skape og opprettholde et slikt miljø er et felles ansvar og en grunnleggende forpliktelse for alle ansatte ved Røst skole.

Gjennom skolehverdagen skal elevene få utvikle ferdigheter i å lytte til andre, vise omsorg, ta ansvar for fellesskapet og bidra til et inkluderende læringsmiljø (Kunnskapsdepartementet, 2017). De skal oppleve at de blir sett og hørt, samtidig som de lærer å ta imot ros og konstruktive tilbakemeldinger og forholde seg til skolens regler, rutiner og forventninger.

Røst skole har nulltoleranse for alle former for krenkelser, mobbing, vold, trakassering og diskriminering. Elevenes egen opplevelse av hvordan de har det på skolen skal alltid tas på alvor og være utgangspunktet for skolens oppfølging (Opplæringslova, 2023; Utdanningsdirektoratet, 2024).

Arbeidet med et trygt og godt skolemiljø omfatter hele elevens skolehverdag – på skolens område, på skoleveien og under alle aktiviteter og arrangementer i skolens regi.

Et godt skolemiljø skapes gjennom et tett samarbeid mellom skole, hjem og relevante samarbeidspartnere. Skolehelsetjenesten, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og andre tverrfaglige tjenester er viktige støttespillere i dette arbeidet. Sammen utgjør foresatte, ansatte og samarbeidspartnere et lag rundt barnet, med et felles ansvar for å skape et trygt, inkluderende og utviklende oppvekstmiljø (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1.1 Verdigrunnlag

Ved Røst skole skal alle elever møtes av trygge, varme og tydelige voksne som bygger relasjoner preget av respekt, omsorg og høye forventninger. Skolens kultur kommer til uttrykk gjennom de holdningene, verdiene og handlingene som preger hverdagen. Den utvikles gjennom vårt elevsyn, læringssyn, ledelse, kompetanseutvikling, samarbeid og vurderingspraksis.

Alle ansatte skal arbeide i tråd med den autoritative voksenrollen (Roland, 2021). Det innebærer å kombinere tydelige forventninger og rammer med varme, støtte og anerkjennelse. Vi skal ha kunnskap om betydningen av et positivt klima og ta et felles ansvar for at dette preger vår daglige praksis (Roland, 2021). Gjennom inkluderende relasjoner og høye forventninger skal vi støtte alle elever slik at de får utviklet sitt faglige, sosiale og personlige potensial.

I opplæringsloven brukes begrepet skolemiljø som en samlebetegnelse på læringsmiljøet og de ytre rammefaktorene som påvirker elevenes hverdag. Læringsmiljøet omfatter de faktorene skolen kan påvirke gjennom organisering, relasjoner, undervisning og klasseledelse. Samtidig påvirkes elevenes skolehverdag også av forhold utenfor skolens kontroll, som individuelle forutsetninger og hjemmesituasjon. Dette understreker betydningen av et godt samarbeid mellom skole, hjem og andre relevante instanser.

Læreren har et særlig ansvar for å utvikle og opprettholde et trygt, inkluderende og læringsfremmende klassemiljø (Kunnskapsdepartementet, 2017; Roland, 2021). Dette forutsetter god klasseledelse, systematisk forebygging av mobbing og andre krenkelser, samt et bevisst arbeid med relasjoner og fellesskap.

1.2 Formål

Formålet med denne planen er å sikre at alle elever ved Røst skole opplever et trygt, inkluderende og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel, læring og personlig utvikling. Planen skal bidra til at skolens arbeid med skolemiljø er systematisk, forebyggende og i tråd med opplæringsloven og gjeldende forskrifter.

Planen skal gi ansatte, elever og foresatte en felles forståelse av skolens verdigrunnlag, ansvar, rutiner og forventninger i arbeidet med å skape og opprettholde et godt skolemiljø. Den skal være et praktisk arbeidsverktøy som beskriver hvordan skolen arbeider for å forebygge, avdekke, følge opp og dokumentere saker som gjelder elevenes skolemiljø.

Røst skole skal arbeide aktivt for å fremme et inkluderende fellesskap der alle elever opplever tilhørighet, respekt og medvirkning. Skolen har nulltoleranse for krenkelser, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, og elevenes egen opplevelse av skolemiljøet skal alltid tas på alvor.

Arbeidet med et trygt og godt skolemiljø er et felles ansvar for alle ansatte, elever, foresatte og skolens samarbeidspartnere. Gjennom tydelig klasseledelse, gode relasjoner, systematisk forebyggende arbeid og et tett samarbeid mellom hjem og skole skal vi sikre at alle elever får et trygt læringsmiljø og de beste forutsetningene for læring, utvikling og mestring (Roland, 2021; Utdanningsdirektoratet, 2024).

1.3 Lovgrunnlag

Arbeidet med elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø er forankret i opplæringsloven, og internasjonale konvensjoner som Norge er bundet av. Regelverket tydeliggjør elevenes rettigheter og skolens plikter, og danner grunnlaget for alt arbeid med å fremme trivsel, inkludering, læring og psykososial trygghet.

Etter opplæringsloven kapittel 12 har alle elever rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring. Det er elevens egen opplevelse av skolemiljøet som skal legges til grunn når skolen vurderer om retten er oppfylt (Opplæringslova, 2023).

Skolen har en aktivitetsplikt dersom en elev ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt (Opplæringslova, 2023). Aktivitetsplikten innebærer at alle ansatte skal:

- følge med på hvordan elevene har det
- gripe inn når det er mulig og nødvendig

- melde fra til rektor ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt
- undersøke saken så raskt som mulig
- sette inn egnede tiltak og evaluere om tiltakene har ønsket effekt.

Dersom en ansatt krenker en elev, gjelder en skjerpet aktivitetsplikt. Rektor skal da varsles umiddelbart, og skoleeier skal varsles i alvorlige tilfeller.

Videre bygger planen på FNs barnekonvensjon, som er en del av norsk lov gjennom menneskerettsloven (FNs barnekonvensjon, 1989). Særlig sentrale bestemmelser er:

- barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som gjelder barn
- barn har rett til å bli hørt og få si sin mening i saker som angår dem
- barn har rett til beskyttelse mot vold, krenkelser og diskriminering
- barn har rett til utdanning i et miljø som fremmer utvikling, trygghet og verdighet Arbeidet med skolemiljøet er også forankret i Overordnet del av læreplanverket, hvor det fremheves at skolen skal utvikle inkluderende fellesskap, fremme demokrati og medvirkning, bygge gode relasjoner og bidra til at alle elever opplever trygghet, tilhørighet og mestring (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Røst skole skal arbeide i samsvar med dette lov- og verdigrunnlaget gjennom systematisk forebygging, tidlig innsats og målrettede tiltak. Alle ansatte har et personlig og profesjonelt ansvar for å ivareta elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø.

Forskning viser at arbeidet mot mobbing lykkes best når skolen retter oppmerksomheten mot fellesskapet, relasjonene og dynamikken i elevgruppen, ikke bare mot enkeltpersoner. Derfor arbeider Røst skole systematisk med å utvikle trygge klassemiljøer, styrke elevenes tilhørighet og bygge en inkluderende kultur der alle tar ansvar for hverandre. Slik legger vi grunnlaget for et skolemiljø der alle elever kan trives, lære og utvikle seg.

2 Forebyggende arbeid

Arbeidet med å forebygge mobbing, krenkelser og utenforskap er en del av det daglige arbeidet ved Røst skole. Et trygt og godt skolemiljø skapes gjennom gode relasjoner, tydelige voksne, inkluderende læringsfellesskap og en skolekultur der alle tar ansvar for hverandre.

Systematisk arbeid innebærer at alle ansatte kontinuerlig utvikler sin kompetanse, reflekterer over egen praksis og arbeider i tråd med skolens verdigrunnlag, rutiner og forventninger. Vi skal være åpne, nysgjerrige og handle tidlig når vi ser tegn på at en elev ikke har det trygt og godt.

Alle ansatte ved Røst skole har ansvar for å:

- **Forebygge** gjennom å bygge gode relasjoner, skape et positivt læringsmiljø og styrke elevenes opplevelse av tilhørighet og inkludering.
- **Følge med og avdekke** elever som kan være utsatt for mobbing, krenkelser, diskriminering, vold, trakassering eller utenforskap.
- **Gripe inn og stoppe** krenkende handlinger når det er mulig.
- **Varsle, undersøke og følge opp** saker i tråd med opplæringslovens aktivitetsplikt.
- **Samarbeide** med foresatte og relevante samarbeidspartnere når det er nødvendig.
- **Evaluere tiltak** og sikre at eleven igjen opplever et trygt og godt skolemiljø.

Alle ansatte skal være særlig oppmerksomme på elever som:

- ofte er alene i friminutt eller i undervisningen
- sjelden blir valgt inn i lek, grupper eller samarbeid
- trekker seg unna eller isolerer seg fra fellesskapet
- viser endringer i humør, atferd eller skolemotivasjon
- virker engstelige, utrygge eller nedstemte
- får høyt fravær eller ofte ønsker å være inne i friminuttene
- blir ertet, ledd av eller omtalt på en nedsettende måte
- blir ekskludert fra lek, aktiviteter eller digitale fellesskap
- utsettes for ryktespredning, digitale krenkelser eller uønskede meldinger
- har uforklarlige skader eller ødelagte eiendeler
- viser tegn på at de gruer seg til skolen eller skoleveien.

Vi skal samtidig være oppmerksomme på elever som krenker andre. Krenkende atferd kan komme til uttrykk gjennom verbal, fysisk, sosial eller digital mobbing, utestenging, trusler, erting, ryktespredning eller annen atferd som gjør at andre ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Forebygging handler om å oppdage små signaler før de utvikler seg til større utfordringer (Utdanningsdirektoratet, 2024). Derfor skal alle ansatte være aktive, synlige og tilgjengelige voksne som bygger relasjoner, observerer samspillet mellom elevene og handler raskt når de blir bekymret.

Det systematiske arbeidet omfatter også det digitale skolemiljøet (Utdanningsdirektoratet, 2024). Røst skole skal arbeide aktivt for å forebygge digital mobbing og bidra til at elevene utvikler digital dømmekraft, viser respekt for andre på nett og forstår at handlinger i digitale medier kan få konsekvenser på lik linje med krenkelser som skjer ansikt til ansikt.

2.1 Voksenrollen – forventninger til utøvelsen av rollen vår

De voksne er den viktigste faktoren i arbeidet med å skape et trygt og godt skolemiljø. Elevene skal møte ansatte som er varme, tydelige og tilgjengelige, og som tar ansvar for både den enkelte elev og fellesskapet. Gode relasjoner mellom voksne og elever er en grunnleggende forutsetning for trivsel, læring og inkludering (Roland, 2021).

Ved Røst skole skal alle ansatte arbeide i tråd med den autoritative voksenrollen (Roland, 2021; Støen et al 2018). Det innebærer at vi kombinerer tydelige rammer, forventninger og grenser med omsorg, støtte og anerkjennelse. Elevene skal oppleve at de blir sett, hørt og forstått, samtidig som de møter voksne som leder, veileder og tar ansvar når situasjoner oppstår.

Voksenrollen handler ikke bare om hvordan vi møter elevene i enkeltsituasjoner, men om hvordan vi sammen bygger en skolekultur preget av trygghet, respekt og tilhørighet. Alle ansatte har ansvar for alle elever, og vi skal være aktive, synlige og relasjonsbyggende voksne gjennom hele skoledagen (Roland, 2021).

Ved Røst skole forventer vi at alle ansatte:

- møter elevene med varme, respekt og tydelige forventninger ○ bygger relasjoner gjennom å vise interesse, anerkjennelse og omsorg ○ ser og hilser på elevene hver dag
- følger med på elevenes trivsel, samspill og tilhørighet ○ griper inn når elever utsettes for krenkelser eller står i fare for å falle utenfor ○ hjelper elever inn i fellesskapet og støtter positiv samhandling mellom elever ○ bruker et språk som bygger opp elever og fellesskap
- samarbeider med kollegaer og ber om hjelp når en elev eller elevgruppe trenger ekstra oppfølging
- tar ansvar for egen praksis og bidrar til kontinuerlig utvikling av skolemiljøet

2.2 Organisering av hverdagen

Røst skole har felles rutiner for oppstart og avslutning av skoledagen, samt en felles struktur for god undervisning. Hensikten er å skape forutsigbarhet, trygghet og et læringsmiljø preget av tydelige forventninger og høy kvalitet i alle klasser.

Rutinene er synliggjort gjennom plakater i klasserom, garderober og andre sentrale områder på skolen. De er også samlet i de ansattes «Gullperm», som inneholder skolens rutiner, prosedyrer, lovverk knyttet til elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø, årshjul og andre sentrale styringsdokumenter. «Gullpermen» er tilgjengelig både i papirformat og digitalt, slik at alle ansatte til enhver tid har enkel tilgang til nødvendig informasjon og støtte i sitt daglige arbeid.

Felles rutiner og en felles forståelse av god praksis er avgjørende for å bygge en sterk skolekultur. Når alle ansatte møter elevene med de samme verdiene, forventningene og arbeidsmåtene, skapes det forutsigbarhet og trygghet for elevene, samtidig som kvaliteten i skolens arbeid blir mindre avhengig av enkeltpersoner.

Forskning viser at skoler som lykkes med å skape et trygt og godt skolemiljø, kjennetegnes av en sterk profesjonskultur der ansatte deler et felles verdigrunnlag, arbeider etter felles rutiner og tar et kollektivt ansvar for alle elever. En slik kultur utvikles ikke gjennom enkeltstående tiltak, men gjennom kontinuerlig samarbeid, refleksjon og en felles forpliktelse til å forbedre praksis (Roland, 2021; Læringsmiljøsenteret, u.å.).

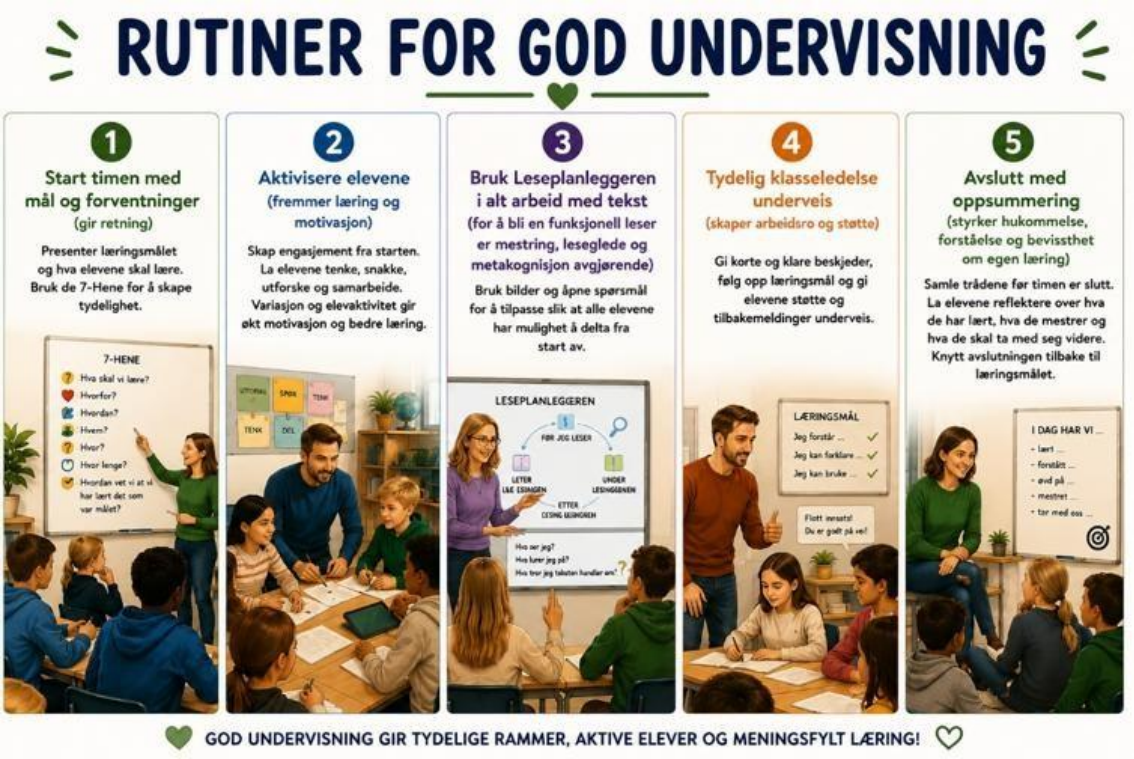
2.2.1 Oppstart skoledagen

2.2.2 Avslutning skoledagen

2.2.3 Rutiner god undervisningstime

2.3 Inkludering

Inkludering handler blant annet om at alle elever skal oppleve tilhørighet, bli verdsatt og få reelle muligheter til å delta faglig, sosialt og kulturelt i skolens fellesskap. Medvirkning er også et tema i inkludering (Haug, 2014). I tråd med opplæringsloven og læreplanverket er det fellesskapet som skal være utgangspunktet for opplæringen, og skolen skal så langt som mulig tilrettelegge slik at alle elever kan være en aktiv del av klasse- og skolemiljøet (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Samtidig betyr ikke inkludering at alle elever alltid skal gjøre det samme, på samme måte eller til samme tid. Noen elever vil i perioder ha behov for individuell tilrettelegging, mindre grupper eller særskilt oppfølging for å kunne oppleve mestring og utvikling. Slike tiltak skal ha som mål å styrke elevens læring, trivsel og deltakelse i fellesskapet – ikke å skape varig utenforskap.

Et inkluderende skolemiljø kjennetegnes av at mangfold blir sett på som en ressurs, og at alle voksne tar ansvar for å bygge trygge relasjoner og fellesskap der alle elever opplever å høre til. Det er kvaliteten på fellesskapet – og hvordan det tilpasses elevenes ulike behov – som er avgjørende for om skolen lykkes med inkludering (Nordahl mfl.., 2018).

TRYGT OG INKLUDERENDE SKOLEMILJØ – RUTINER I SKOLE

1 VI TAR VARE PÅ HVERANDRE OG SKOLENS FELLESSKAP.

- Vi hilser på hverandre og inkluderer alle.
- Vi sier hyggelige ting og viser respekt.
- Vi er gode medspillere – i klassen, i friminutt og på nett.

2 VI LØSER KONFLIKTER PÅ EN GOD MÅTE.

- Vi snakker sammen og lytter til hverandre.
- Vi prøver å forstå før vi blir forstått.
- Vi ber om hjelp fra en voksen hvis vi trenger det.

3 VI HAR ET GODT LÆRINGSMILJØ I KLASSEN.

- Vi møter forberedt.
- Vi følger beskjeder og holder fokus.
- Vi lar alle få jobbe og lære i fred.

4 VI TAR ANSVAR FOR VÅRE HANDLINGER.

- Vi står for det vi sier og gjør.
- Vi retter opp hvis vi har gjort noe galt.
- Vi bidrar til å skape god stemning rundt oss.

5 VI BRUKER PAUSER OG FRIMINUTT PÅ EN FIN MÅTE.

- Vi inkluderer alle i lek og aktiviteter.
- Vi tar vare på utstyr og området.
- Vi er inne når klokka ringer.

6 VI HAR EN RYDDIG OG TRIVELIG SKOLE.

- Vi holder klasserommet og fellesområdene ryddige.
- Vi kaster søppel og tar vare på tingene våre.
- Vi passer på skolen som om den var vår egen.

7 VI RESPEKTERER REGLER OM MOBBING OG UTESTENGELSE.

- Mobbing er aldri greit.
- Vi sier ifra hvis vi ser at noen ikke har det bra.
- Vi inkluderer – ingen skal stå utenfor.

Det er mot til å si ifra og styrke å inkludere!

8 VI FØLGER REGLER PÅ NETT OG SOSIALE MEDIER.

- Vi skriver hyggelig til og om andre.
- Vi deler ikke bilder eller informasjon uten lov.
- Vi sier fra hvis vi ser noe som ikke er greit.

SAMMEN SKAPER VI ET TRYGT, INKLUDERENDE OG GODT SKOLEMILJØ FOR ALLE!

2.4 Samarbeid hjemmet

Et godt samarbeid mellom skole og hjem er en viktig forutsetning for å skape et trygt og godt skolemiljø. Gjennom åpen, respektfull og tillitsfull dialog bygger vi et felles grunnlag for elevenes trivsel, læring og utvikling.

Røst skole ønsker et tett samarbeid med foresatte, der informasjon deles tidlig, bekymringer tas på alvor og løsninger utvikles i fellesskap. Når skole og hjem har felles forventninger og arbeider mot de samme målene, styrkes elevenes opplevelse av trygghet, tilhørighet og mestring (Kunnskapsdepartementet, 2017).

3 Trygt og godt skolemiljø

Elevens rett til et trygt og godt læringsmiljø er lovfestet i opplæringslovens kapittel 12. Vi vet at et trygt og godt læringsmiljø fremmer lek og læring og legger grunnlaget for trygge, selvstendige og kreative mennesker (Opplæringslova, 2023).

Røst oppvekstsenter må derfor ha en tydelig strategi for arbeidet med å fremme og utvikle et trygt og godt barnehage-, skolemiljø og SFO, og for å forebygge, avdekke og håndtere mistrivsel og krenkelser.

En forutsetning for å kunne skape et trygge miljøer, er et kontinuerlig og systematisk forebyggende arbeid med felles fokus og tilnærming. Arbeidet med å fremme et trygt og godt skolemiljø bør være en del av den ordinære pedagogiske praksisen på skolen og på SFO, og det omfatter gjerne universelle tiltak som kommer alle barn til gode.

Strategiene nedenfor bygger på anbefalinger fra Læringsmiljøsenteret (u.å.) og beskriver sentrale områder i arbeidet med å utvikle et trygt og godt skolemiljø (Bear, 2020):

- relasjonsarbeid «tett på»
- struktur og rammer
- faglig og sosial læring
- barns relasjoner; «et gyldig vi»
- fravær av mobbing og krenkelser
- høy kvalitet på elevengasjement
- et godt samarbeid mellom hjem – barnehage/ skole/ SFO

GOD OVERGANG MELLOM SKOLE OG SFO

Trygghet – Forutsigbarhet – Fellesskap

ANSATTE PÅ SFO MØTER ELEVEN I KLASSEROMMET VED SKOLEDAGENS SLUTT OG OVERTAR ANSVARET DER.

Det betyr en voksen går inn til 1. og 2. og en voksen går inn til 3. og 4.

NÅR BARN FRA 3. OG 4. SKAL OVER I ANNET OMRÅDE ER DET DEN VOKSNE SOM LEDER AN.

LÆRER OG SFO-ANSATT UTVEKSLER NØDVENDIG INFORMASJON FØR ELEVER STARTER PÅ SFO.

LÆRERE OG MILJØARBEIDERE SAMARBEIDER OM GOD OVERGANG MELLOM SKOLETID OG SFO-TID.

VI VOKSNE ER SAMMEN MED BARNA. VI TAR INITIATIV TIL LEK OG ANSVAR FOR OPPRETTHOLDELSE AV LEK.

VI OPPSØKER ALLTID BARN SOM ER ALENE.

ALLE BARNA ER VÅRE.

VI BRUKER BILDESTØTTE I KOMMUNIKASJON OM OVERGANGER.

VI OPPSØKER ALLTID VOKSNE NÅR FORELDRE/FORESATTE LEVERER OG HENTER BARNA.

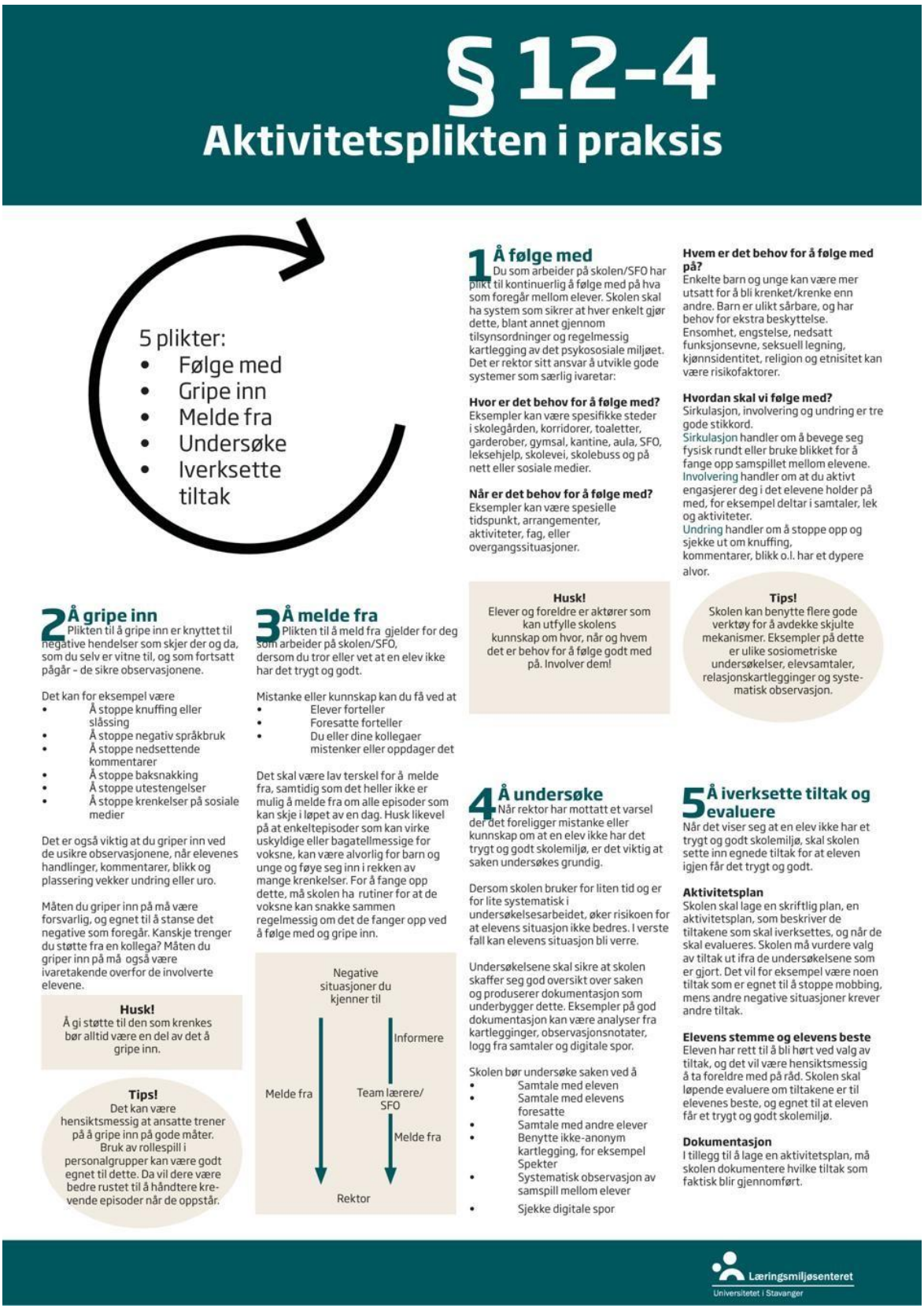

Vi sier hei, slår av en prat, og hjelper dem aktivt med å «forlate» og «finne» barnet sitt.

SAMMEN SKAPER VI EN TRYGG, FORUTSIGBAR OG INKLUDERENDE OVERGANG MELLOM SKOLE OG SFO – HVER DAG!

3.1 Aktivitetsplikten

(Opplæringslova, 2023; Utdanningsdirektoratet, 2024)

3.2 Rutiner for å trygge elever og foresatte etter hendelser

1. Snakk med elev og foresatte for å finne ut hvilke behov de involverte har slik at elev kommer på skolen/føler seg trygg og ivaretatt på skolen.
2. Aktuelle tiltak/tilbud kan være:
    - Møte aktuell elev i skolegården.
    - Sette inn ekstra vakt som følger med (for en kortere periode).
    - Vurdere skjermet tiltak.
    - Forslag tiltak etter informasjon fra elev/foresatte.

3.3 Aktivitetsplan for Røst skole

Kapittel 12 i opplæringslova – «Skolemiljøet til elevane»

§ 12-4 «Plikt til å sikre eit trygt og godt psykososialt skolemiljø (aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt)»

Navn på skole:	
Mottaker av varselet:	
Dato:	
Varselet kom fra:	

Hva går varselet ut på/ hvilket problem skal tiltakene løse?	
Navn på eleven(e)	
Når ble elevens stemme hørt? **Hvilke innspill og ønsker hadde eleven?**	

Informasjonsinnhenting/kartlegging						
					Tidsrom	**Ansvarlig**
1)						
2)						
3)						
4)						
Foresatte og elev er informert og hørt:	Dato:		Av:		Måte:	☐ Telefon ☐ Møte ☐ Brev/e-post

Beskrivelse av situasjonen etter informasjonsinnhenting/kartlegging:
Barnets beste vurdering:

Tiltak med utgangspunkt i kartleggingen							
					Tidsrom	**Ansvarlig /utfører**	**Evaluering** (dato)
1)	System:						
2)	System:						
3)	Gruppe:						
4)	Individ:						
5)							
Foresatte og elev er informert og hørt:	Dato:		Av:		Måte:	☐ Telefon ☐ Møte ☐ Brev/e-post	

Evaluering av gjennomførte tiltak:		
	Referat fra evalueringsmøte:	
1)		☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt Konkretiser (elev-foresatte – skole)
2)		☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt Konkretiser (elev – foresatte – skole)

Foresatte og elev er informert og hørt:	Dato:		Av:		Måte:	☐ Telefon ☐ Møte ☐ Brev/e-post

4 Skjerpet aktivitetsplikt

Røst skole har nulltoleranse for at ansatte krenker elever. Dersom en ansatt får mistanke om eller kjennskap til at en annen ansatt har utsatt en elev for krenkelser, mobbing, vold, diskriminering, trakassering eller annen utilbørlig opptreden, gjelder den skjerpede aktivitetsplikten etter opplæringsloven (Opplæringslova, 2023).

Den som får mistanke om eller kjennskap til forholdet, skal umiddelbart varsle rektor. Dersom mistanken gjelder rektor, skal skoleeier varsles direkte. I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier uten ugrunnet opphold.

Skolen skal undersøke saken raskt, ivareta eleven og sørge for at nødvendige tiltak blir satt inn. Elevens opplevelse skal tas på alvor, og alle undersøkelser, vurderinger og tiltak skal dokumenteres i tråd med gjeldende regelverk (Opplæringslova, 2023).

Samtidig skal saken behandles på en måte som ivaretar den ansattes rettssikkerhet og arbeidsmiljø. Den ansatte skal møtes med respekt, få informasjon om saken så langt regelverket tillater, få anledning til å uttale seg og bli hørt før det trekkes konklusjoner. Undersøkelsene skal være objektive, grundige og basert på et bredt faktagrunnlag.

Ved behov skal den ansatte tilbys støtte og oppfølging gjennom leder, verneombud, tillitsvalgt eller bedriftshelsetjenesten. Målet er å sikre en forsvarlig saksbehandling som ivaretar både elevens rett til et trygt og godt skolemiljø og den ansattes rett til en rettferdig behandling.

Den skjerpede aktivitetsplikten understreker det særlige ansvaret alle ansatte har for å opptre profesjonelt, bygge trygge relasjoner og bidra til en skolekultur preget av respekt, åpenhet og tillit (Opplæringslova, 2023).

5 Kartleggingsverktøy

Kartleggingsverktøyene skal bidra til å gi skolen et godt grunnlag for å forebygge, avdekke og følge opp forhold som påvirker elevenes skolemiljø. Ingen enkeltverktøy gir et fullstendig bilde. Resultater skal alltid vurderes sammen med observasjoner, samtaler og profesjonelle vurderinger (Utdanningsdirektoratet, 2024).

5.1 Elevundersøkelsen

Elevundersøkelsen gjennomføres årlig og gir informasjon om elevenes opplevelse av blant annet trivsel, motivasjon, medvirkning, støtte fra lærerne og forekomst av mobbing. Resultatene brukes i skolens kvalitets- og utviklingsarbeid (Utdanningsdirektoratet, 2020).

5.2 Sosiogram

Sosiogram brukes for å kartlegge relasjoner, vennskap og tilhørighet i elevgruppen. Kartleggingen kan bidra til å identifisere elever som står utenfor fellesskapet og gi grunnlag for inkluderende tiltak (Læringsmiljøsenteret, u.å.).

5.3 Kartlegginger av det sosiale miljøet i klassen

Systematiske kartlegginger av klassemiljøet gir kunnskap om trivsel, trygghet, inkludering, samarbeid og arbeidsro. Resultatene brukes til å styrke klassemiljøet og forebygge utenforskap (Læringsmiljøsenteret, u.å.).

5.4 Innblikk

Innblikk er et verktøy som gir skolen oversikt over elevenes opplevelse av skolemiljøet og kan bidra til å identifisere områder som krever oppfølging. Resultatene brukes som grunnlag for dialog, refleksjon og utvikling (Læringsmiljøsenteret, u.å.).

5.5 Observasjon

Observasjon er en sentral del av skolens forebyggende arbeid. Ansatte observerer samspill, relasjoner, deltakelse og gruppedynamikk i undervisning, friminutt og andre aktiviteter for å oppdage tidlige tegn på mistrivsel eller krenkelser (Roland, 2021).

5.6 Relasjonskartlegginger

Relasjonskartlegging brukes for å undersøke kvaliteten på relasjonene mellom elever og mellom elev og lærer. Gode relasjoner er en viktig beskyttelsesfaktor og et grunnlag for læring, trivsel og inkludering (Roland, 2021).

5.7 Samtaler

Samtaler med elever, foresatte og ansatte er et av skolens viktigste kartleggingsverktøy. Gjennom åpne og tillitsfulle samtaler får skolen innsikt i elevenes opplevelser og kan avdekke bekymringer tidlig. Samtaler skal brukes både forebyggende og som en del av

oppfølgingen når det er bekymring for en elevs skolemiljø (Roland, 2021; Utdanningsdirektoratet, 2024).

6 Forskingsbasert kunnskap om krenkelser, utestenging og mobbing

Kunnskap om krenkelser og mobbing er en viktig forutsetning for å kunne forebygge, avdekke og håndtere saker på en god måte. Forskning viser at mobbing er et komplekst fenomen som ofte handler om relasjoner, gruppedynamikk og tilhørighet. Derfor må skolens arbeid rette seg både mot enkeltpersoner og mot fellesskapet (Roland, 2014; Støen et al 2018).

6.1 Utestenging – årsaker og følger

Utestenging er en av de vanligste formene for krenkelser i skolen. Den kan være åpen eller skjult og handler om å bli holdt utenfor lek, aktiviteter, vennskap eller fellesskap. Langvarig utestenging kan få alvorlige konsekvenser for elevenes trivsel, psykiske helse, læring og utvikling (Roland, 2014).

6.2 Proaktiv og reaktiv aggresjon

Forskning skiller ofte mellom **proaktiv** og **reaktiv aggresjon**. Denne inndelingen kan bidra til å forstå hvorfor noen elever krenker andre, og hvilken oppfølging som kan være hensiktsmessig (Roland, 2014, Roland et al 2025).

Proaktiv aggresjon er planlagt og målrettet. Eleven bruker krenkelser eller mobbing for å oppnå noe, for eksempel status, makt, kontroll eller tilhørighet i en gruppe. Denne formen for aggresjon er ofte knyttet til gruppedynamikk og sosiale prosesser.

Reaktiv aggresjon oppstår som en impulsiv reaksjon på en situasjon eleven opplever som truende, provoserende eller urettferdig. Eleven kan ha utfordringer med følelsesregulering og tolker ofte andres handlinger som fiendtlige, selv om det ikke var intensjonen.

Det er viktig å understreke at begge former for aggresjon krever tydelige voksne og målrettet oppfølging. Samtidig viser forskning at arbeidet mot krenkelser ikke bare kan rettes mot enkeltindivider. For å lykkes må skolen også arbeide systematisk med relasjoner, normer og dynamikken i elevgruppen, slik at fellesskapet bidrar til inkludering og ikke opprettholder krenkelser (Læringsmiljøsenteret, u.å.).

6.3 Digital mobbing

Digital mobbing skjer gjennom sosiale medier, meldinger, spill eller andre digitale plattformer. Krenkelsene kan nå mange, være vanskelige å stoppe og oppleves som vedvarende fordi de følger eleven også utenfor skoletiden. Skolen har ansvar for å følge opp digitale krenkelser når de påvirker elevenes skolemiljø (Utdanningsdirektoratet, 2024).

6.4 Intensjonskriteriet

Tidligere har mobbing ofte blitt definert som handlinger som er utført med hensikt. I dag legger lovverket større vekt på **elevens opplevelse** enn på den som krenker sin intensjon. Selv om en handling ikke var ment å såre, må skolen undersøke og følge opp dersom en elev opplever skolemiljøet som utrygt (Opplæringslova, 2023; Utdanningsdirektoratet, 2024).

6.5 Repetisjon

Tradisjonelt har repetisjon vært et kjennetegn ved mobbing. Nyere forskning viser imidlertid at én alvorlig krenkelse kan være tilstrekkelig til at en elev mister opplevelsen av et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal derfor reagere på alle krenkelser, også når de ikke har skjedd flere ganger (Opplæringslova, 2023; Utdanningsdirektoratet, 2024).

6.6 Hva ser vi etter?

Alle ansatte skal være oppmerksomme på tegn som kan tyde på at en elev ikke har det trygt og godt. Dette kan være elever som ofte er alene, blir holdt utenfor, viser endringer i humør eller atferd, har høyt fravær, gruer seg til skolen eller blir utsatt for erting, ryktespredning eller digitale krenkelser. Samtidig skal vi være oppmerksomme på gruppedynamikk, roller og normer i elevgruppen. Forskning viser at det ofte er samspillet i fellesskapet som avgjør om krenkelser får utvikle seg eller blir stoppet (Roland, 2014; Læringsmiljøsenteret, u.å.).

6.7 Beskyttelsesfaktorer

Forskning viser at flere beskyttelsesfaktorer bidrar til at barn utvikler trygghet, trivsel og motstandskraft (Nordahl mfl., 2018; Roland, 2021). Denne planen skal styrke motstandskraften gjennom arbeid med:

- varme og autoritative voksne
- høy relasjonskvalitet
- inkluderende lek
- systematisk observasjon
- godt samarbeid med hjemmet
- tidlig innsats
- felles rutiner
- felles kultur

Sammen skaper vi
trygge og inkluderende fellesskap
Denne planen styrker beskyttelsesfaktorer som gir barn trygghet, trivsel og motstandskraft.
Varme og autoritative voksne
Vi møter barna med omsorg, tydelighet og respekt.
Høy relasjonskvalitet
Vi bygger gode relasjoner preget av tillit og nærvær.
Inkluderende lek
Vi skaper fellesskap der alle barn har en plass.
Systematisk observasjon
Vi observerer, følger opp og tilpasser for hvert enkelt barn.
Godt samarbeid med hjemmet
Vi har en åpen og tillitsfull dialog med foreldrene.
Tidlig innsats
Vi handler tidlig når vi ser behov, i tett samarbeid.
OMSORG
TRIVSEL
TRYGGHET
Den røde tråden i alt vi gjør:
OMSORG • TRYGGHET • RUTINER • POSITIVT KLIMA
RUTINER GIR FORUTSIGBARHET
OMSORG GIR TRYGGHET
POSITIVT KLIMA GIR TRIVSEL OG MESTRING
SAMMEN GIR VI BARNA EN GOD START

7 Referanser

Bear, G.G. (2020). Improving school climate. Practical strategies to reduce behavioural problems and promote social emotional learning. Routledge.

Haug, P. (2014) Dette vet vi om inkludering. Cappelen Damm Akademisk.

FNs barnekonvensjon. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Barne- og familiedepartementet.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Utdanningsdirektoratet.

Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). (2023). *Opplæringslova kapittel 12 – Elevane sitt skolemiljø*. Lovdata. https://lovdata.no

Læringsmiljøsenteret. (u.å.). *Trygt og godt skolemiljø*. Universitetet i Stavanger.

Læringsmiljøsenteret. (u.å.). *Innblikk – kartlegging av elevenes skolemiljø*. Universitetet i Stavanger.

Nordahl, T., mfl. (2018). *Inkluderende fellesskap for barn og unge: Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging.* Fagbokforlaget

Roland, P. (2021). *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole*. Cappelen Damm Akademisk.

Roland, P. (2025). Barn og elever i utfordrende kontekster. Cappelen Damm Akademisk.

Roland, E. (2014). *Mobbingens psykologi: Hva kan skolen gjøre?* Universitetsforlaget.

Støen, J. et al. (2018). Stemmer i mobbesaker. Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20).* https://www.udir.no

Utdanningsdirektoratet. (2024). *Trygt og godt skolemiljø – veiledning om elevenes rettigheter og skolens plikter.* https://www.udir.no